

**HUDUDDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK  
RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI**

**Kattaboboev Lazizjon Muxidinovich**

Toshkent kimyo-texnologiyalari instituti Yangier filiali ishlar boshqarmasi boshlig'i

E-mail: [lazizkattaboboyev@gmail.com](mailto:lazizkattaboboyev@gmail.com)

**Annotatsiya:** ushbu maqolada belgilangan hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi o'ziga xos xususiyatlar ko'rib chiqiladi. Unda tadbirkorlik faoliyatini shakllantiruvchi ijtimoiy-iqtisodiy, madaniy va tartibga soluvchi omillar, jumladan, moliyalashtirish, mahalliy bozor talabi va infratuzilmani rivojlantirish imkoniyatlari ko'rsatilgan. Tadqiqotda hududiy korxonalar ma'lumotlarini tahlil qilish uchun ham sifat, ham miqdoriy metodologiyalar qo'llaniladi, bu esa tadbirkorlar duch keladigan muammolar, masalan, byurokratik to'siqlar va yirik firmalarning raqobati haqida tushuncha beradi. Bundan tashqari, maqolada ushbu qiyinchiliklarni samarali hal qilgan mahalliy tadbirkorlarning muvaffaqiyatli amaliy tadqiqotlari muhokama qilinadi.

**Kalit so'zlar:** kichik biznesni rivojlantirish, xususiy tadbirkorlik, hududiy xususiyatlar, ijtimoiy-iqtisodiy omillar.

**SPECIFIC CHARACTERISTICS OF THE DEVELOPMENT OF  
SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP IN THE  
REGION**

**Kattaboboev Lazizjon Mukhidinovich**

Head of the Yangier branch of the Tashkent Institute of Chemical Technologies

E-mail: [lazizkattaboboyev@gmail.com](mailto:lazizkattaboboyev@gmail.com)

**Abstract:** *this article examines the specific features affecting the development of small business and private entrepreneurship in the designated area. It outlines the socio-economic, cultural and regulatory factors that shape entrepreneurship, including financing, local market demand and infrastructure development opportunities. The study uses both qualitative and quantitative methodologies to analyze data from regional businesses, providing insight into the challenges faced by entrepreneurs, such as bureaucratic barriers and competition from large firms. In addition, the article discusses successful case studies of local entrepreneurs who successfully solved these challenges.*

**Key words:** *small business development, private entrepreneurship, regional characteristics, socio-economic factors.*

## **ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА И ЧАСТНОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА В РЕГИОНЕ**

**Каттабобоев Лазижон Мухидинович**

Заведующий Янгерским филиалом Ташкентского химико-технологического  
института

Электронная почта: [lazizkattaboboev@gmail.com](mailto:lazizkattaboboev@gmail.com)

**Аннотация:** *в данной статье рассматриваются особенности, влияющие на развитие малого бизнеса и частного предпринимательства в обозначенной сфере. В нем описываются социально-экономические, культурные и нормативные факторы, которые формируют предпринимательство, включая финансирование, спрос на местном рынке и возможности развития инфраструктуры. В исследовании используются как качественные, так и количественные методологии для анализа данных*

SJIF:5.219

*регионального бизнеса, что дает представление о проблемах, с которыми сталкиваются предприниматели, таких как бюрократические барьеры и конкуренция со стороны крупных фирм. Кроме того, в статье рассматриваются успешные кейсы местных предпринимателей, успешно решивших эти задачи.*

**Ключевые слова:** *развитие малого бизнеса, частное предпринимательство, региональные особенности, социально-экономические факторы.*

## KIRISH

Jahon amaliy tajribasining ko'rsatishicha, kichik biznes yirik ishlab chiqaruvchilarga nisbatan kapital mablag' sarfini kam talab qilishi, ihchamligi, shartsharoitdan kelib chiqqan holda o'zi ishlab chiqarayotgan mahsulotlar turlarini tez o'zgartira olishi, ishlab chiqarish quvvatlarini jadal modernizatsiya qilish imkoniyatiga egaligi bilan muhim ahamiyat kasb etadi. Kichik tadbirkorlik bozor konyukturasining o'zgaruvchan talablariga xamda vaqti-vaqti bilan bo'lib turadigan iqtisodiy inqirozlarga tezroq moslasha oladi. Yurtimizda tadbirkorlik nima uchun kutilgan darajada rivojlanmayapti? Chunki bu soha vakillarini asossiz ravishda tekshirish holatlari ko'p. Ochig'ini aytganda, tadbirkorlikning erkin rivojlanishiga o'zimiz – davlat idoralari yo'l qo'ymayapmiz. Hech kimga kerak bo'lmagan tartib-taomillar hamon saqlanib qolmoqda, joylarda ko'pgina amaldorlar faqat o'z shaxsiy manfaatini o'ylab ish ko'rmoqda" ushbu fikrlaridan tadbirkorlik faoliyati va tadbirkorlar iqtisodiyot uchun nechog'lik muhim ahamiyat kasb etishini ko'rishimiz mumkin. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni

rivojlantirish har qanday hududning iqtisodiy yuksalishi va barqarorligini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Innovatsiyalar, bandlik va mahalliy investitsiyalar dvigateli sifatida ushbu korxonalar iqtisodiyotning umumiy dinamikasiga katta hissa qo'shadi. Ularning o'sishiga ta'sir qiluvchi o'ziga xos xususiyatlar ko'pincha mintaqaviy resurslar, madaniy dinamika, hukumat siyosati va bozor sharoitlarining kombinatsiyasidan kelib chiqadi. Ushbu maqolada ma'lum bir hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'ektlarining rivojlanish landshaftini belgilovchi o'ziga xos xususiyatlar ko'rib chiqiladi. Kapitalga kirish, me'yoriy-huquqiy bazalar<sup>1</sup>, jamiyatni qo'llab-quvvatlash tizimlari va texnologik yutuqlar kabi omillarni o'rganib chiqib, biz ushbu elementlarning bugungi raqobat muhitida tadbirkorlik muvaffaqiyati va barqarorligini qanday shakllantirishini to'liq tushunishni maqsad qilganmiz.<sup>2</sup>

## ASOSIY QISM

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish har qanday hududning iqtisodiy yuksalishi va rivojlanishining hal qiluvchi tarkibiy qismidir. Kichik biznes ko'pincha iqtisodiyotning tayanchi deb ataladi, bandlik imkoniyatlarini ta'minlaydi, innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlaydi va mintaqaning umumiy iqtisodiy dinamikasiga hissa qo'shadi. Ushbu maqolada iqtisodiy sharoitlar, tartibga solish muhiti, madaniy omillar, moliyadan foydalanish imkoniyati va texnologiyaning ta'siri kabi turli jihatlarni ko'rib chiqib, ma'lum bir mintaqada kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishini belgilovchi

<sup>1</sup> Abdurahmanovich, S. I. (2022). Classification Of Factors Affecting The Development Of Small Business And Private Entrepreneurship. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11, 80-89.

<sup>2</sup> Adashalievich, B. M. (2022). Specific features of innovative development of private entrepreneurship in the context of digitalization of the economy. European Scholar Journal, 3(2), 88-93.

o'ziga xos xususiyatlar o'rganiladi. Mamlakatimizda tadbirkorlik subyektlarining huquqlari va qonuniy manfaatlarini ishonchli himoya qilish, xususiyl mulkning qonuniy hamda amaliy jihatdan ustuvor rolini ta'minlash, iqtisodiyotda davlat ulushini bosqichma-bosqich kamaytirishga qaratilgan aniq manzilli chora-tadbirlar amalga oshirib kelinmoqda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Mirziyoyev Shavkat Miromonovich ta'kidlaganlaridek: "Bizning bosh vazifamiz – tadbirkorlikni rivojlantirishni rag'batlantirish uchun eng qulay shart-sharoitlar yaratishni ta'minlashdir. Biznes bilan shug'illanayotgan har kishida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishiga astoydil ishonch bo'lishi shart. Odamlar biznes bilan shug'ullanishdan manfaaddor bo'lishi zarur. Tadbirkor va xalq boy bo'lsa – mamlakat ham boy bo'ladi". Ishchi kuchining to'la va samarali bandligi milliy iqtisodiyotning barqaror va mutanosib rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Biroq, o'zgaruvchan bozor sharoitida ushbu holatni ta'minlash juda murakkab bo'lib, aksariyat hollarda ishchi kuchiga talab va uning taklifi o'rtasida nomuvofiqlik mavjud bo'ladi. Bunga nisbatan yuqori haq to'lanadigan ish o'rinlari orqali namoyon bo'luvchi ishchi kuchiga talabning taklifdan ortda qolishi, aksariyat holatlarda esa yirik xo'jalik yurituvchi subyektlar tomonidan yangi ish o'rinlari yaratishning iqtisodiy jihatdan maqsadga muvofiq emasligi sabab bo'ladi. Shunday holatlarda kichik biznes ishchi kuchi to'la bandligini ta'minlashning yashirin imkoniyatlari sifatida maydonga tushadi. Ishchi kuchi bozorida kichik biznes korxonalarining ish beruvchi sifatidagi o'rni uning muhim ijtimoiy funksiyalaridan biri hisoblanadi. Statistika va etakchi ommaviy axborot vositalari ma'lumotlariga ko'ra, har yili ish o'rinlarining 2/3 qismi kichik tadbirkorlik hisobiga yaratiladi. Bu borada kichik biznesning roli ayniqsa inqiroz vaqtida,

shuningdek depressiv hududlarda katta ahamiyat kasb etadi. Shunday tarzda kichik biznes millionlab kishilarga qiyinchilik vaqtlarini engib o'tishga yordam beradi, demak, jamiyatdagi ijtimoiy tanglikni yumshatishga imkon beradi. Biroq, mazkur funksiyani kichik biznesning o'ziga xos xususiyatlari qatoriga kiritish mumkin emas, chunki ish o'rinlari shuningdek davlat, korporativ tuzilmalar, hatto notijorat tashkilotlari tomonidan ham tashkil etiladi.

Mintaqaning iqtisodiy sharoiti kichik biznesning o'sishi va barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ishsizlik darajasi pastligi, ixtiyoriy daromadning yuqoriligi va turli sanoat bazasi kabi mustahkam iqtisodiy ko'rsatkichlarga ega bo'lgan hududlar tadbirkorlik uchun yanada qulay muhit yaratadi.

Iste'molchi talabi kuchli bo'lgan hududlarda kichik biznesning rivojlanishi ehtimoli ko'proq. Misol uchun, aholi soni ortib borayotgan shaharlar ko'pincha piyodalar oqimining ko'payishi va quvvat sarfi tufayli kichik korxonalarning yuqori konsentratsiyasini qo'llab-quvvatlaydi.

Malakali ishchi kuchiga ega bo'lish kichik biznes rivojiga ta'sir etuvchi yana bir iqtisodiy omil hisoblanadi. Ta'lim va kadrlar tayyorlash dasturlariga sarmoya kiritadigan hududlar, ehtimol, turli sohalar ehtiyojlarini qondira oladigan malakali ishchi kuchini ishlab chiqaradi va shu bilan ko'proq tadbirkorlarni jalb qiladi. Milliy iqtisodiyotda kichik biznesning to'laqonli rivojlanishi hamda o'z vazifalarini samarali bajarishida soha tarkibiy tuzilmasining mukammallik darajasi muhim o'rin tutadi. Tarkibiy tuzilmaning mukammal bo'lishi kichik biznes salohiyatidan to'liq foydalanish hamda uning raqobatbardoshligini oshirish imkonini beradi. Iqtisodiy taraqqiyotning yuksalib borishi bilan kichik biznesning

tarkibiy tuzilishini takomillashtirish obyektiv zaruratga aylanadi. Chunki, mamlakatdagi barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini, YaIM hajmidagi, bandlikni ta'minlashda soha ulushini oshirib borish pirovardida yangidan-yangi kichik biznes subyektlarining tashkil etilishini taqozo etadi. Bu esa ko'p jihatdan kichik biznes tarkibida yuqori texnologik ishlab chiqarishning ustuvor holdagi rivojlanishiga bog'liq.

Qulay tartibga solish muhitini ta'minlovchi hududlar odatda tadbirkorlikning yuqori ko'rsatkichlariga ega. Bunga biznesni ro'yxatdan o'tkazish jarayonlarining soddalashtirilgani, muvofiqlik xarajatlarining kamayishi va byurokratiyaning kamayishi kiradi. Davlat tomonidan kichik biznesni qo'llab-quvvatlashga qaratilgan soliq imtiyozlari, grantlar, past foizli kreditlar kabi tashabbuslar tadbirkorlikni rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bundan tashqari, seminarlar va resurslar orqali kichik biznes hamjamiyatlari bilan faol ishtirok etadigan mahalliy hukumatlar tadbirkorlik ekotizimining rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.<sup>3</sup>

Xavfga tolerantlik yuqori bo'lgan hududlarda jismoniy shaxslar tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish ehtimoli ko'proq. Innovatsiyalarni nishonlaydigan va muvaffaqiyatsizlikni o'rganish tajribasi sifatida qabul qiladigan madaniyatlar ko'proq tadbirkorlarni ishlab chiqaradi. Tadbirkorlar o'rtasida qo'llab-quvvatlash tarmoqlarini, jumladan, murabbiylik dasturlari va kooperativ biznesni targ'ib qiluvchi jamoalar kichik biznesning muvaffaqiyati imkoniyatlarini

<sup>3</sup> Kozubikova, L., Belas, J., Bilan, Y., & Bartoš, P. (2015). Personal characteristics of entrepreneurs in the context of perception and management of business risk in the SME segment. *Economics and Sociology*. SJIF:5.219

oshirishi mumkin. Ushbu tarmoqlar yangi boshlayotgan tadbirkorlarga bebaho yo‘l-yo‘riq, manbalar va hissiy yordam berishi mumkin.<sup>4</sup>

Hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning o‘ziga xos xususiyatlariga ko‘plab omillar, jumladan, iqtisodiy sharoitlar, me‘yoriy-huquqiy bazalar, madaniy munosabatlar, moliyaviy imkoniyatlar va texnologik yutuqlar ta‘sir ko‘rsatadi. Ushbu xususiyatlarni tushunish orqali manfaatdor tomonlar, jumladan, davlat organlari, moliya institutlari va tadbirkorlar hamjamiyatlari kichik korxonalarni rivojlantiruvchi va rag‘batlantiruvchi muhitni yaratish uchun birgalikda ishlashi mumkin. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlash faqat yakka tartibdagi kompaniyalarni rivojlantirishdan iborat emas; bu o‘zgaruvchan sharoitlarga moslasha oladigan va rivojlana oladigan barqaror, dinamik va innovatsion iqtisodiy landshaftni yaratish haqida. Strategik aralashuvlar va jamoatchilikni jalb qilish orqali mintaqalar kichik biznes muvaffaqiyati poydevoriga qurilgan farovon kelajakka yo‘l ochishi mumkin.

## **XULOSA**

Xulosa qilib aytganda, hududda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga ta‘sir etuvchi o‘ziga xos xususiyatlar ko‘p qirrali va o‘zaro bog‘liqdir. Ushbu xususiyatlarni tushunish nafaqat tadbirkorlar duch keladigan noyob muammolar va imkoniyatlarni yoritibgina qolmay, balki rivojlanish uchun qulay muhit yaratish muhimligini ham ta‘kidlaydi. Hududlar iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishda davom etar ekan, siyosatchilar, biznes rahbarlari va jamiyat manfaatdor tomonlari kichik korxonalarni rivojlantirishda samarali hamkorlik

<sup>4</sup> Li, J., & Matlay, H. (2006). Chinese entrepreneurship and small business development: an overview and research agenda. *Journal of small business and enterprise development*, 13(2), 248-262.  
SJIF:5.219

qilishlari zarur. Mavjud to'siqlarni bartaraf etishda mahalliy kuchli tomonlardan foydalangan holda, hududlar tadbirkorlik ekotizimlarini yaxshilashi mumkin, bu esa barqaror iqtisodiy rivojlanish va o'z jamoalari uchun hayot sifatini yaxshilashga olib keladi.

### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

1. Abdurahmanovich, S. I. (2022). Classification Of Factors Affecting The Development Of Small Business And Private Entrepreneurship. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 8.036, 11, 80-89.
2. Adashalievich, B. M. (2022). Specific features of innovative development of private entrepreneurship in the context of digitalization of the economy. European Scholar Journal, 3(2), 88-93.
3. Kozubikova, L., Belas, J., Bilan, Y., & Bartoš, P. (2015). Personal characteristics of entrepreneurs in the context of perception and management of business risk in the SME segment. Economics and Sociology.
4. Li, J., & Matlay, H. (2006). Chinese entrepreneurship and small business development: an overview and research agenda. Journal of small business and enterprise development, 13(2), 248-262.